

Έχουν μέλλον οι γλώσσες μας;

Ο Άγγλος γλωσσολόγος David Crystal, συγγραφέας (μεταξύ πολλών άλλων) του “English as a global language” (Cambridge 1997), μιλώντας στην εφημερίδα Guardian είπε: «Ίσως μια μέρα η Αγγλική να είναι η μόνη γλώσσα που θα έχει μείνει να μάθει κανείς. Αν συμβεί κάτι τέτοιο, θα είναι η μεγαλύτερη πνευματική καταστροφή που γνώρισε ποτέ ο πλανήτης μας». Ο Crystal, αναφερόμενος στον θάνατο των γλωσσών, είπε την επίμαχη φράση για να δείξει ότι η κυριαρχία και επικράτηση στην επικοινωνία των ανθρώπων μίας και μόνο γλώσσας, οποιασδήποτε, αποτελεί πολιτισμική, ιστορική, αξιακή, πνευματική καταστροφή, προϋποθέτοντας τον θάνατο όλων των άλλων γλωσσών.

Είναι από καιρό γνωστό στους ειδικούς (γλωσσολόγους, ανθρωπολόγους, περιβαλλοντολόγους, ιστορικούς, μελετητές τού πολιτισμού κ.ά.) ότι από τις 140.000 περίπου γλώσσες, που υπολογίζεται ότι μιλήθηκαν στον κόσμο, σήμερα σώζονται εν χρήσει περίπου 6.000. Απ’ αυτές 3.000 γλώσσες βρίσκονται καθ’ οδόν προς εξαφάνιση (με ρυθμό μία περίπου γλώσσα κάθε εβδομάδα!), έτσι που στο τέλος του 21ου αιώνα υπολογίζεται ότι θα έχουν μείνει συγκριτικά ασφαλείς μόνο περί τις 600 γλώσσες. Τα στοιχεία είναι ανησυχητικά και οι προβλέψεις αληθινά δυσοίωνες. Τι μπορεί να γίνει; Έχουν μέλλον οι γλώσσες μας;

Απαντώ: Ναι, υπό προϋποθέσεις. α) Με την προϋπόθεση ότι θα υπάρξει οργανωμένη-συντονισμένη ευαισθητοποίηση των πολιτών σε όσο γίνεται περισσότερες χώρες. β) Ότι θα υπάρξει αγώνας να συνειδητοποιηθεί το πρόβλημα της εξαφάνισης, ο «θάνατος των γλωσσών», που επέρχεται με ιλιγγιώδεις ρυθμούς. γ) Ότι θα υπάρξει έμπρακτη καλλιέργεια της πολυγλωσσίας στην Εκπαίδευση. Να μπορεί να μαθαίνει ο μαθητής στο σχολείο περισσότερες γλώσσες με δική του επιλογή (έστω και «μικρότερες», λιγότερο γνωστές γλώσσες, π.χ. την Πορτογαλική, ή και μεγαλύτερες, την Ισπανική, τη Γαλλική, τη Γερμανική). δ) Να εξασφαλισθεί η καλύτερη δυνατή γνώση και χρήση της μητρικής γλώσσας, γιατί αυτό θα βοηθήσει να παραμείνει κανείς αμετακίνητος στη γλώσσα του με αίσθημα ασφάλειας και αυτοεκτίμησης. Και μη ξεχνάμε: το κάστρο μιας γλώσσας πέφτει από μέσα, εσωτερικά, με την παραμέληση, αποδυνάμωση και υποχώρηση της γνώσης της μητρικής γλώσσας. Όσο καλύτερα έχουμε κατακτήσει τη μητρική μας γλώσσα, τόσο μεγαλύτερες είναι οι αντοχές μας στην επίδραση και κυριαρχία μιας άλλης γλώσσας. Και επίσης τόσο καλύτερα μπορούμε να μάθουμε και μία ή περισσότερες ξένες γλώσσες.

Το αν έχουν μέλλον ή όχι οι γλώσσες μας, με τη γενική έννοια που δώσαμε πιο πάνω, εξαρτάται από την εγρήγορση ή τον εφησυχασμό τον δικό μας. Η γλώσσα είναι ο τρόπος που βλέπει, οργανώνει, ταξινομεί και εκφράζει τον κόσμο μας κάθε λαός. Άρα, η γλώσσα δεν είναι ένα απλό εργαλείο, αλλά ένα σημαντικό γεγονός: γεγονός ιστορικό, πολιτισμικό, αξιακό, οικολογικό, είναι όρος ταυτότητας (εθνικής και ατομικής). Στην κινητοποίηση για εξασφάλιση ενός μέλλοντος στις γλώσσες πρέπει να ορθώνεται ένα αδιαπραγμάτευτο όχι στην παγκοσμιοποίηση μιας οποιασδήποτε γλώσσας ως κοινού μέσου επικοινωνίας, όπως πάει να συμβεί με την Αγγλική.

Η Ενωμένη Ευρώπη μπορεί να αποτελέσει από τη φύση της ένα ουσιαστικό παράδειγμα υιοθέτησης της αρχής της γλωσσικής πολυμορφίας. Ο σεβασμός της χρήσης όλων των γλωσσών της Ε.Ε. και η δυνατότητα εκμάθησης μιας ή περισσότερων απ’ αυτές στα σχολεία της Ε.Ε. θα αποτελούσε το καλύτερο παράδειγμα διατήρησης και ανάπτυξης της γλωσσικής πολυμορφίας. Διότι αν αφαιρέσεις ή υποβαθμίσεις τη γλώσσα αυτού ή εκείνου τού λαού, αφαιρείς την

ταυτότητά του, παρεμβαίνεις στη σκέψη του, αγνοείς τον πολιτισμό του, ξεχνάς την ιστορία του και υποτιμάς την αξία του.

Γεώργιος Μπαμπινιώτης, Διασκευή

Ερωτήματα

1. Να αποδώσετε το περιεχόμενο του κειμένου **περιληπτικά** σε 120 – 140 λέξεις. Το κείμενό σας πρόκειται να δημοσιευτεί σε σχολική εφημερίδα.
2. Σε ποιο **κειμενικό είδος** ανήκει το πιο πάνω κείμενο; Να τεκμηριώσετε την άποψή σας, κάνοντας αναφορά σε ένα (1) στοιχείο του κειμένου.
3. Σε ποιον **κειμενικό τύπο** (επιχειρηματολογία, αφήγηση ή περιγραφή) ανήκει το κείμενο;
4. Να χαρακτηρίσετε το **ύφος** του κειμένου και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας, με αναφορά σε συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές του συγγραφέα.
5. Στη δεύτερη παράγραφο: «*Είναι από καιρό γνωστό...οι γλώσσες μας;*» εντοπίζεται, ως τρόπος πειθούς, η επίκληση στη λογική. Να βρείτε ένα (1) **μέσο πειθούς** για τον πιο πάνω τρόπο και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με συγκεκριμένα στοιχεία από την παράγραφο.
6. Η πρόταση: «το κάστρο μιας γλώσσας πέφτει από μέσα» (τρίτη παράγραφος, 3η §), χρησιμοποιείται στο κείμενο με **κυριολεκτική/δηλωτική ή μεταφορική/συνυποδηλωτική** σημασία; Αφού απαντήσετε στο ερώτημα, να εξηγήσετε ποιον σκοπό του συγγραφέα εξυπηρετεί η φράση αυτή.
7. Να ξαναγράψετε τις παρακάτω φράσεις, αντικαθιστώντας καθεμιά από τις υπογραμμισμένες λέξεις με άλλη **συνώνυμη**, διατηρώντας τον γραμματικό τους τύπο:
  - α. Τα στοιχεία είναι ανησυχητικά και οι προβλέψεις αληθινά **δυσοίωνες**
  - β. [...] αυτό θα βοηθήσει να παραμείνει κανείς **αμετακίνητος** στη γλώσσα του
  - γ. Διότι αν αφαιρέσεις ή **υποβαθμίσεις** τη γλώσσα αυτού ή εκείνου τού λαού
8. Να γράψετε **μια (1) ομόρριζη λέξη** (απλή ή σύνθετη) που απορρέει από το δεύτερο (β΄) συνθετικό της καθεμιάς από τις παρακάτω υπογραμμισμένες λέξεις:
  - α. [...] πρέπει να ορθώνεται ένα αδιαπραγμάτευτο όχι στην **παγκοσμιοποίηση**
  - β. [...] υιοθέτησης της αρχής της γλωσσικής **πολυμορφίας**